

*Стеценко Ніна Сергіївна,
асистент кафедри історії держави
та права України і зарубіжних країн
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ПОЧАТКУ РОЗБУДОВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

XX століття увійшло в історію людства як час його найбільших духовних і матеріальних звершень, як доба краху імперій та тоталітарних режимів, утворення десятків нових незалежних держав, подальшого розвитку демократії, започаткування боротьби за права людини і створення гарантій системи захисту цих прав. На цьому тлі неможливо переоцінити значення утворення у 1991р. України як суверенної держави, за яку протягом століть боровся український народ, який на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р., проголосував за підтвердження Акту незалежності України. Одним із пріоритетних напрямів на шляху системного оновлення усіх сфер суспільно життя, демократичного розвитку суспільства, врахування Європейського правового досвіду стало створення правової бази державної етнополітики, зокрема щодо національних меншин. Це було особливо важливо, враховуючі поліетнічний характер української держави, на території якої проживали громадяни понад 100 національностей, які разом з українцями становили український народ.

Вагомим поступом в формуванні належної законодавчої бази слід назвати Декларацію прав національностей України, ухвалену Верховною Радою України 1 листопада 1991 р. У ній наголошувалося, що держава гарантує всім народам, національним групам, громадянам, що проживають на її території, рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права. Дискримінація людини за національною ознакою забороняється і карається законом (ст.1). Українська держава також гарантувала всім національностям право на збереження їх традиційного розселення, і забезпечує існування національно - адміністративних одиниць, бере на себе обов'язок створювати належні умови для розвитку всіх національних мов і культур. Також гарантувалося усім народам і національним групам право вільного користування рідними мовами в усіх сферах суспільного життя, включаючи освіту, виробництво, одержання і розповсюдження інформації. При цьому, ст.4 Декларації гарантувала усім громадянам України кожної національності право сповідувати свою релігію, використовувати свою національну символіку, відзначати свої національні свята, брати участь у традиційних обрядах свої народів. Також українською державою гарантувалося усім національностям право створювати свої культурні центри, товариства,

земляцтва, об'єднання, які могли здійснювати діяльність, спрямовану на розвиток національної культури, проводити в установленому законом порядку масові заходи, сприяти створенню національних газет, журналів, видавництв, музеїв, художніх колективів, театрів, кіностудій.

Приділяючи значну увагу правовим гарантіям прав національним меншинам, Верховна Рада молодій незалежній державі 25 червня 1992 р. прийняла Закон «Про національні меншини в Україні». У преамбулі проголошувалося, що Верховна Рада України, виходячи із життєвих інтересів української нації та всіх національностей в справі розбудови незалежної демократичної держави, визнаючи нерозривність прав людини і прав національностей, прагнучи реалізувати Декларацію прав національностей України, дотримуючись міжнародних зобов'язань щодо національних меншин, приймає цей Закон з метою гарантування національним меншинам права на вільний розвиток. Потреба у ньому ґрунтувалася на Декларації про державний суверенітет УРСР і Концепції нової Конституції.

Закон «Про національні меншини в Україні» суттєво розширював права національних меншин, а також гарантії їх забезпечення. Зокрема, ст.9 містила положення про те, що громадяни України, які належать до національних меншин, мають право відповідно обиратися або призначатися на рівних засадах на будь-які посади до органів законодавчої, виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування, в армії, на підприємствах, в установах і організаціях. При цьому, кожний громадянин України має право на національні прізвище, ім'я та по батькові, а також право відновлювати у встановленому порядку свої національні прізвище, ім'я та по батькові. Громадяни, в національній традиції яких немає звичаю зафіксувати "по батькові", мають право записувати в паспорті лише ім'я та прізвище, а у свідоцтві про народження - ім'я батька і матері (ст.12).

У державному бюджеті України передбачалися спеціальні асигнування для розвитку національних меншин. Також Закон регламентував сприяння розвитку міжнародного співробітництва у забезпеченні й захисті прав та інтересів національних меншин, зокрема шляхом укладання й реалізації багатосторонніх і двосторонніх договорів у цій сфері. При цьому, у прийнятому парламентом законі «Про національні меншини в Україні» було передбачено вирішення комплексу завдань, спрямованих на вільний національно - культурний розвиток нацменшин. З метою широкого розгортання комплексних досліджень національного розвитку українського народу, всіх національних та етнічних груп у грудні 1991 р. у системі АН України було створено Інститут національних відносин та політології для вирішення завдань удосконалення роботи у сфері міжнаціональних відносин. У подальшому, з огляду на перспективу масштабної роботи, що до створення правових гарантій прав і свобод національних меншин

Указом Президента України у квітні 1993 р. утворено Міністерство у справах національностей та міграцій .

У висновку , можна констатувати, що закладені у 1991-1993 рр. основи правового регулювання етнонаціональних відносин переконливо засвідчують, що Українська держава, сприйнявши ці основи, і надалі створюватиме сприятливі юридичні умови для урахування, поєднання і пошуку оптимального балансу інтересів різних національних меншин .

**ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ І ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ
(ДО 30-РІЧЧЯ ПРИЙНЯТТЯ
ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО ДЕРЖАВНИЙ
СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ 1990 РОКУ)**

Матеріали «круглого столу»

м. Харків, 03 червня 2020 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

**«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ І ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ»
(ДО 30-РІЧЧЯ ПРИЙНЯТТЯ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРО
ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ 1990 РОКУ)**

03 червня 2020 року

Харків – 2020

Відповідальні за випуск:

Нанарова Ольга Олександрівна – член Секретаріату ГО «Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

УДК 340.12.001

ББК 67.0

78

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

78 Матеріали круглого столу «Державотворчі процеси в Україні і зарубіжних країнах» (до 30-річчя прийняття Декларації про державний суверенітет України 1990 року), м. Харків, 03 червня 2020 р. Харків, 2020. 219 с.

Статті друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 35, м. Харків, 61024, Україна.